

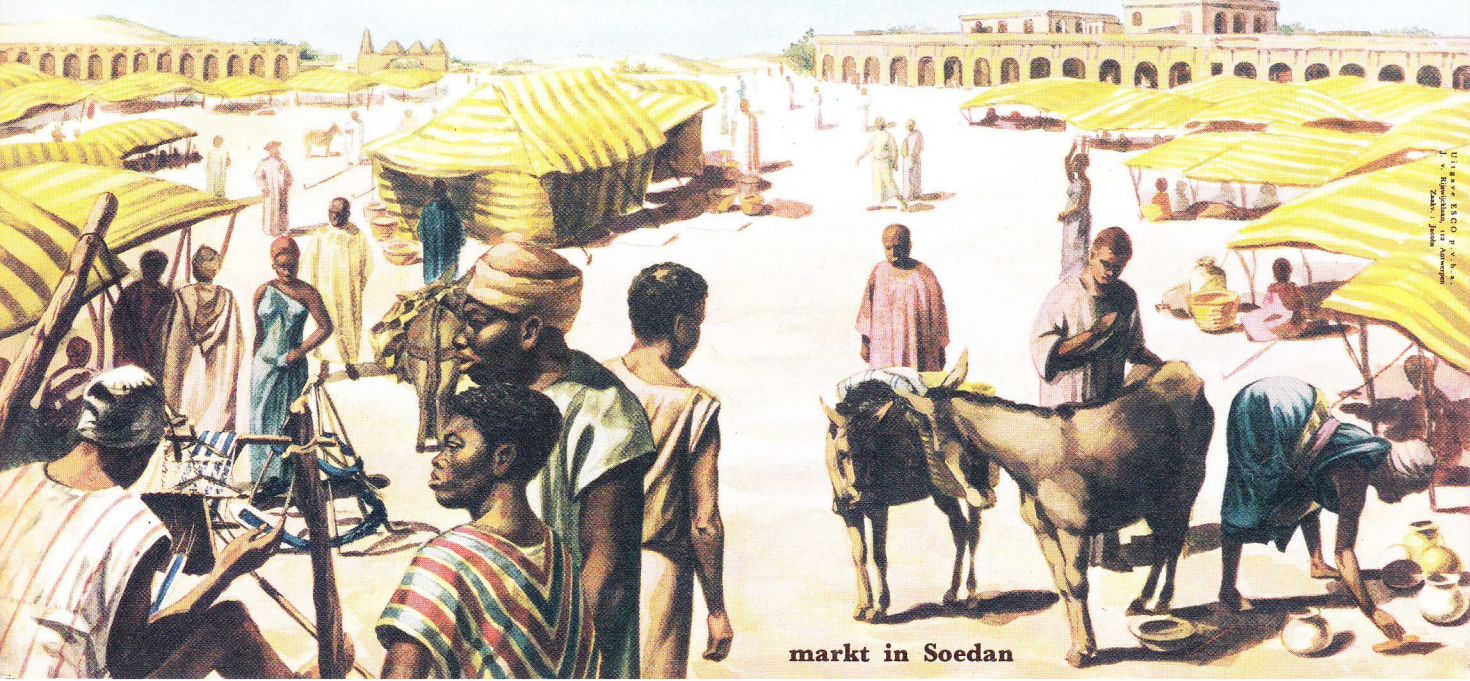
Donkere woestijnbewoners

Wanneer wij een onderscheid maken tussen blanke en zwarte bevolking in de Sahara, dan is die tegenstelling niet zo heel frappant. Inderdaad, beide groepen woonden sinds eeuwen in deze uitgestrekte gebieden naast elkaar, onderhielden zekere contacten, zodat ook hier rasvermenging onvermijdelijk was. Wij spreken daarom liever over de donkerkleurige of donkerhuidige bevolking van de Sahara. Dat donkere element komt vooral van de Soedannekers, die tijdens de middeleeuwen een veel groter gebied van de Sahara beheersten en in de 14e eeuw vooral in West-Soedan een zekere cultuur hadden verworven. De Soedannekers leven momenteel in het stroomgebied van de Senegal, de Gambia en de Niger, hoewel zij ook verder naar het oosten en naar het zuiden voorkomen, zoals onder meer in het noorden van Kongo. Zij bezetten dus nog altijd een brede zone, die van de westkust naar het oosten loopt. Zij zijn groot van gestalte, hebben een donkerbruine tot zwarte huid, dofwart kroeshaar, een lange schedel, een

brede neus en naar voren stekende kaken. Blanke volken uit de Sahara drongen de Soedan binnen en roofden er mensen voor de slavenhandel. Ook stichtten sommige stammen er rijken. Het mohammedaanse element bleef altijd sterk in de minderheid. Toch ontstond er een bestendige rasvermenging, temeer daar vele Soedannekers als slaven naar de oasen in het noorden werden vervoerd om er het zware werk te verrichten. Een groot gedeelte van de kleurlingen in de Sahara kan als halfbloeden worden aangezien, een soort mulatten dus, ontstaan uit de vermenging van blanken en negers. Een duidelijk voorbeeld hiervan zijn de Heratinen: zij vertonen een gebronsde huidskleur en leven in de oasen, waar zij het landelijke proletariaat vormen en zich praktisch uitsluitend bezighouden met het bewerken van de grond en het onderhouden van de kleine tuintjes. Zij staan sociaal gezien tussen de eigenaars en de dienstboden-huisslaven. Een Saharavolk dat ongetwijfeld tot het "zwarte" ras kan worden gerekend, is dit van de Tibboes.

Zij leven vooral in het centrale Tibestigebergte en in de vlakten daaromheen. Ze zijn schuw en moeilijk te benaderen: hun afkeer voor vreemde invloed is gekend. Deze houding is waarschijnlijk te wijten aan het feit, dat zij zo hard hebben moeten vechten om zich in stand te houden. Vooral met de Toearegs hadden zij het voortdurend aan de stok.

Hoe verder men zich naar de zuidelijke randgebieden van de Sahara begeeft, hoe donkerder de inboorlingen worden. Daarbij komt, dat deze volkeren een meer sedentair leven leiden: ze blijven meer op een bepaalde plaats wonen in tegenstelling met de nomaden uit de centrale Sahara. In de zuidelijke randgebieden zijn trouwens de levenskansen iets groter en zijn vaste nederzettingen begrijpelijk. Tot de kleurlingen uit deze streken behoren ook de Foelbe, ook gekend onder de naam van Peuls. Zij bewonen een groot gebied in Noord-Soedan, van Senegal tot in Nigeria. Hun naam schijnt "gelen" of "lichtbruinen" te betekenen, al vertonen zij meer gelijkenis met de zwarte bevolking. Zij zijn afkomstig uit het noorden en rukten op naar Soedan. Hier mengden zij zich met de zwarte bevolking, elders hele-

markt in Soedan

Peulvrouw

maal niet. Zo zijn de talrijke nuances te verklaren. Sommige van veeteelt levende Foelbestammen gelijken nog sterk op de blanken uit de Atlaslanden. Andere stammen begonnen aan landbouw te doen en mengden zich zo intens met de negers, dat ze er nog nauwelijks van te onderscheiden zijn. Er zijn ook negers geweest die alleen de Foelbetaal overnamen. De Foelbe hebben hun wetten aan de inheemse bevolking opgedrongen en stichtten een machtig rijk, waarvan Sokoto de hoofdstad werd. Hun hegemonie werd pas in de 20e eeuw door de Engelsen gebroken, al zijn nu nog de meeste dorpshoofden Foelbe. De Foelbe wonen liefst aan de

Mossivrouw

rand van de steden, waar zij veeteeltprodukten verkopen. Zij zouden op dit stuk om hun keurige boterbereiding enige beroemdheid verworven hebben. Verder naar het zuiden, in de grote bocht die de Niger in zijn bovenloop beschrijft, wonen de Dogon en de Mossi. De Dogon zijn negers die vroeger uit meer zuidelijke gebieden naar hun huidige verblijfplaatsen ten zuiden van Tomboectoe verhuisden. Zij wonen dus niet meer in de woestijn, maar in het randgebied. De Niger, na de Nijl en de Kongo, de langste rivier van Afrika, ontspringt op het 1300 m hoge grensgebied van Sierra Leone. In

Dogonbeeld

Soedan (sedert 1960 de republiek Mali) is ze 400 m breed en 1 tot 2 m diep. Van Sansanding af wordt ze druk bevaren. Tomboectoe heeft zelfs een haven. In de buurt liggen talrijke meren, zodat er hier helemaal geen tekort aan water is. Deze verkeersweg ten spijt, hebben de Dogonstammen hun onafhankelijkheid zeer goed bewaard. Zij onttrokken zich onder meer aan de invloed van de islam. Wellicht is het specifiek karakter van hun kunst hieraan te wijten: hun maskers verraden het vakmanschap en munten uit door grote variëteit en kunstzin. Zij specialiseerden zich bovendien in rotsschilder-

Blank en zwart werden in de loop van de tijden in de Sahara en haar randgebieden zeer sterk vermengd. Het donkere element is het zuiverst vertegenwoordigd door de Soedannegers, die een uitgestrekte landstrook van de westkust tot in het oosten bezetten. Talrijke volksstammen leiden hier een min of meer zelfstandig bestaan, dat voornamelijk door landbouw en veeteelt wordt verzekerd.

ringen en houtsnijden, kunstvormen die zij op geraffineerde wijze beheersen. De Mossi daarentegen zijn niet zo zelfstandig gebleven. Vooral zij die in de steden wonen, namen de islam over en zijn met de andere stammen sterk vermengd.

Verder onderscheidt men nog verschillende andere min of meer belangrijke volksgroepen, zoals de Wolof en de Serer in het westen, de Mandingo in het brongebied van stromen zoals de Senegal, de Gambia en de Niger, de Kroe in de omgeving van Las Palmas, de Ewe en de Yoroeba in Asjanti, de Kanoeri in Bornoe, de Maba in Wadai en de Nuba in Oost-Soedan. De meeste leven van primitieve landbouw, terwijl de veroveraars zich met veeteelt bezighouden. Het verbouwen van katoen werd door de koloniserende mogendheden aangemoedigd, alhoewel zij met de Europese katoenplanters niet konden concurreren. Ook het verwerken van de katoen door de inheemse bevolking werd door importartikels zo goed als verdrongen. De landbouwers leven in hutten. Alleen de "rijken", die zich meer dan één vrouw kunnen veroorloven, bezitten voor ieder van deze echtgenoten en haar kinderen een afzonderlijke hut! Het christendom heeft in deze streken weinig succes, omdat de islam hier sedert eeuwen zijn invloed doet gelden.